
”Den gode elevsamtalen
– hvordan få frem kompetansen til elevene i den
muntlige samtalen under eksamen?”

Utdanningsetaten 9.nov 2009
Beate Aske Løvteit

Målet for elevsamtalen

- ❖ **Underveis: læring og utvikling**
- ❖ **Muntlig eksamen: legge til rette for at eleven får vist sin kompetanse slik at man får et godt grunnlag for vurdering**

Et godt grunnlag for vurdering under muntlig eksamen

- ❖ Hvordan legge til rette for at eleven får vist sin kompetanse?

Hvordan?

1. Kommunikasjon

- ❖ Fra forhør til dialog
- ❖ Fra reproduksjon til refleksjon

2. Bevissthet omkring egen rolle som faglærer/sensor

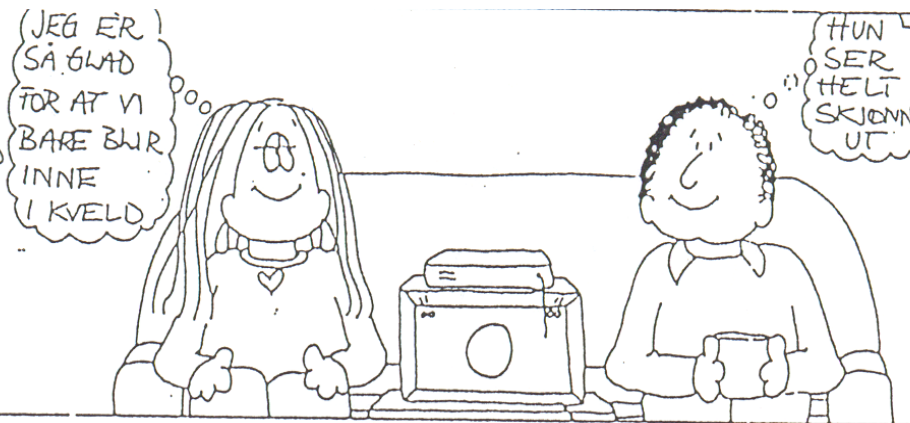
- ❖ Kommunikasjon
- ❖ Subjektivitet - objektivitet

3. Skape trygge og positive rammer

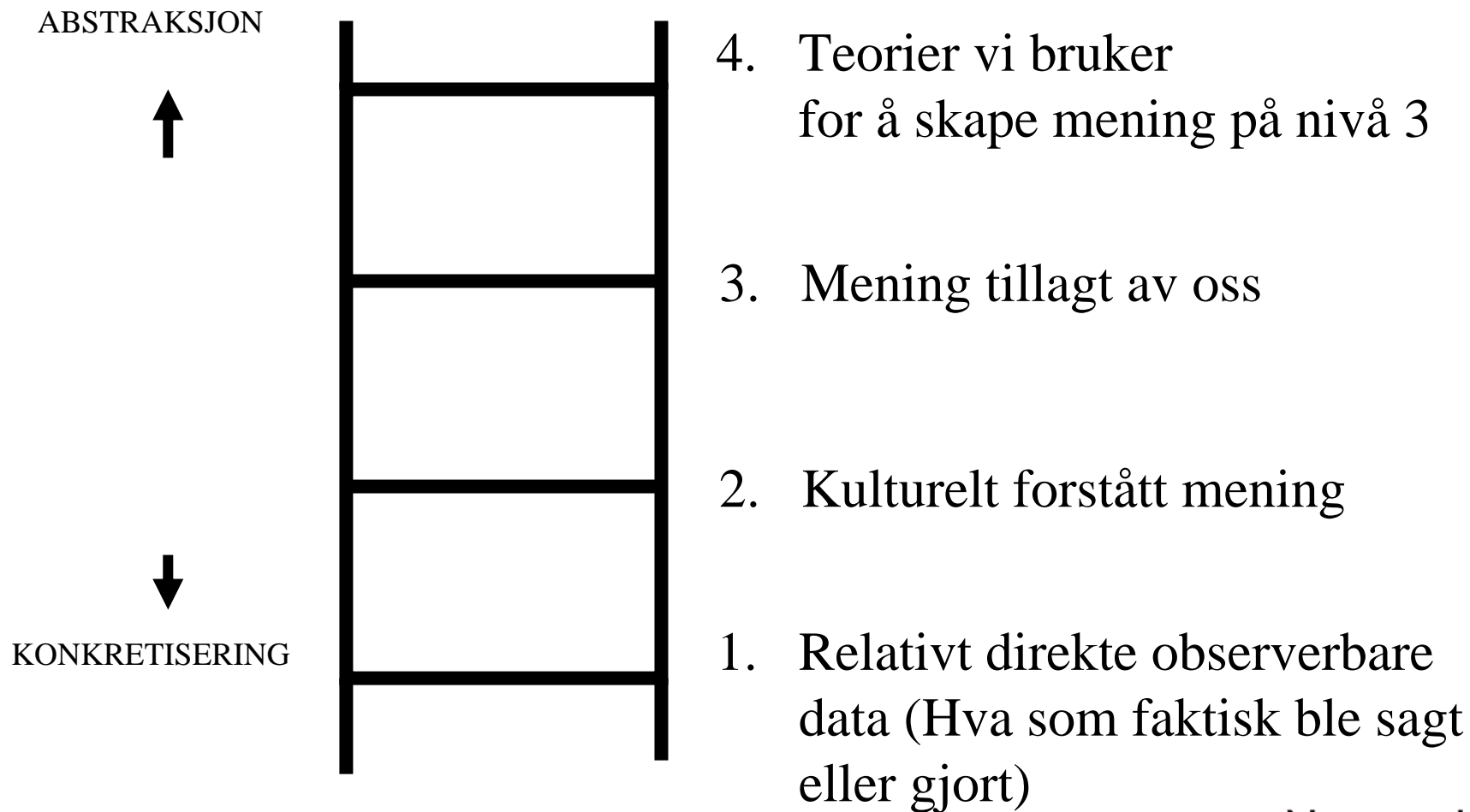
- ❖ Forberedelse og informasjon
- ❖ Kjennskap til elevens/lærlingens kommunikative preferanser

Cathy

BY
CATHY GUISEWITE

Slutningsstigen (Argyris og Schön)

På jakt etter elevens faglig kompetanse

Åpne spørsmål:

- ❖ Når du forberedte deg til denne muntlige eksamen, hva var det du leste eller fant ut som du opplevde som nyttig?
- ❖ Hva vil du vurdere som nødvendig kompetanse for å kunne gjennomføre en slik oppgave på en god måte?
- ❖ Hva har vært spesielt viktig for deg å vise at du kan gjennom det du har gjort?

Oppfølgingsspørsmål

”Du sier at...

- Fortell mer om...
- På hvilken måte...
- Kan du beskrive...
- Kan du forklare...
- Hvilke andre fremgangsmåter, prosedyrer, teorier, personer, tema, manualer...
- Det finnes andre... kan du si noe om det?

Spørsmål - utdype (dybde, bredde, avklaringer)

- ❖ Hva fører deg til å mene dette?
- ❖ Hva kan være et eksempel på det du sier / anbefaler?
- ❖ Hva tror du vil skje dersom vi gjør ...?
- ❖ Hva hindrer deg i å gjøre ... eller fra å se det fra dette ståstedet?

Spørsmål - utdype (dybde, bredde, avklaringer)

- ❖ Hvorfor har du valgt å løse oppgaven slik du har gjort?
- ❖ Hvilke andre fremgangsmåter (alternativer) kunne du valgt?
- ❖ Hvilke konsekvenser kunne det fått dersom du...?
- ❖ Kan du tenke deg noen som ville vært uenig med deg i det?
- ❖ Hva tenker du at de ville begrunnet/argumentert med?

Kagan: Mikrorådgivning

1. **Aktiv lyttende:** gjenta, vise at du har forstått, hørt hva eleven sa.
2. **Eksplorerende:** utfordre eleven til å utbrodere, beskrive osv.
3. **Kompetanseorientert:** nøkkelord/faglige ord i utsagnene.
4. **Konfronterende:** når du vil formidle at her er det usammenheng, paradokser mellom ting som er blitt sagt nå og tidligere.

Innspill fra deltakere

- ❖ I språkfagene er muntlig bruk av språket sentralt, derfor er det aktuelt å bruke tid til småprat under eksaminasjonen.
- ❖ Elever avslutter ofte med å oppgi kildene sine. Man kan starte eksamenssamtalen der; hvorfor har du valgt de kildene du har, betyr at noe har du valgt vekk - hvorfor det? Hvordan har du jobbet med dette i prosessen?
- ❖ Hva tror du vi/jeg kommer til å spørre deg om?

Konfronterende

- ❖ **Jeg opplever at du kan mye om/har god kompetanse på...for å gi en riktig vurdering må jeg vite om du også kan gjøre si noe om/fortelle om...**

Konstatering og konfrontasjon

- ❖ Du sier at du har valgt å gjøre slik og slik. Og vurderer det slik og slik. Har jeg forstått deg rett da?
- ❖ Jeg forstår at dette har du kompetanse på/er faglig forankret. Det er bra. Jeg kunne tenke meg/ønsker å høre om det kunne vært andre måter å gjøre dette på.
 - Hvilke alternativ ser du?
 - Er det andre?
 - Hvis du hadde et annet utgangspunkt?
 - Dersom dette var/oppgaven lød...?

2. Skape trygge og positive rammer

- ❖ Avklaring av roller
- ❖ Informerte og forberedte elever
- ❖ Planlagt og forberedt samtale
- ❖ Kjennskap til elevens/lærlingens kommunikative preferanser

Elevens kommunikative preferanse

Ekstrovert E ————— **I Introvert**

- **Mot den ytre verden**
- **Hiver seg utpå**
- **Handlende**
- **Bredde**
- **Sosial**
- **Mange**
- **Involvering**
- **Uttrykksfull**
- **Lærer ved prøving og feiling**

- **Mot den indre verden**
- **Holder seg tilbake**
- **Reflekterende**
- **Dybde**
- **Reservert**
- **Få**
- **Konsentrasjon**
- **Stille**
- **Vil forstå før man prøver ut**

3. Bevissthet omkring egen rolle som faglærer eller sensor

❖ Subjektivitet - objektivitet

- ◆ Kompetanse**
- ◆ Erfaring**
- ◆ Preferanser**
- ◆ Holdninger**
- ◆ Verdier**
- ◆ Forventninger**

❖ Kommunikasjon

Ungdommens råskap

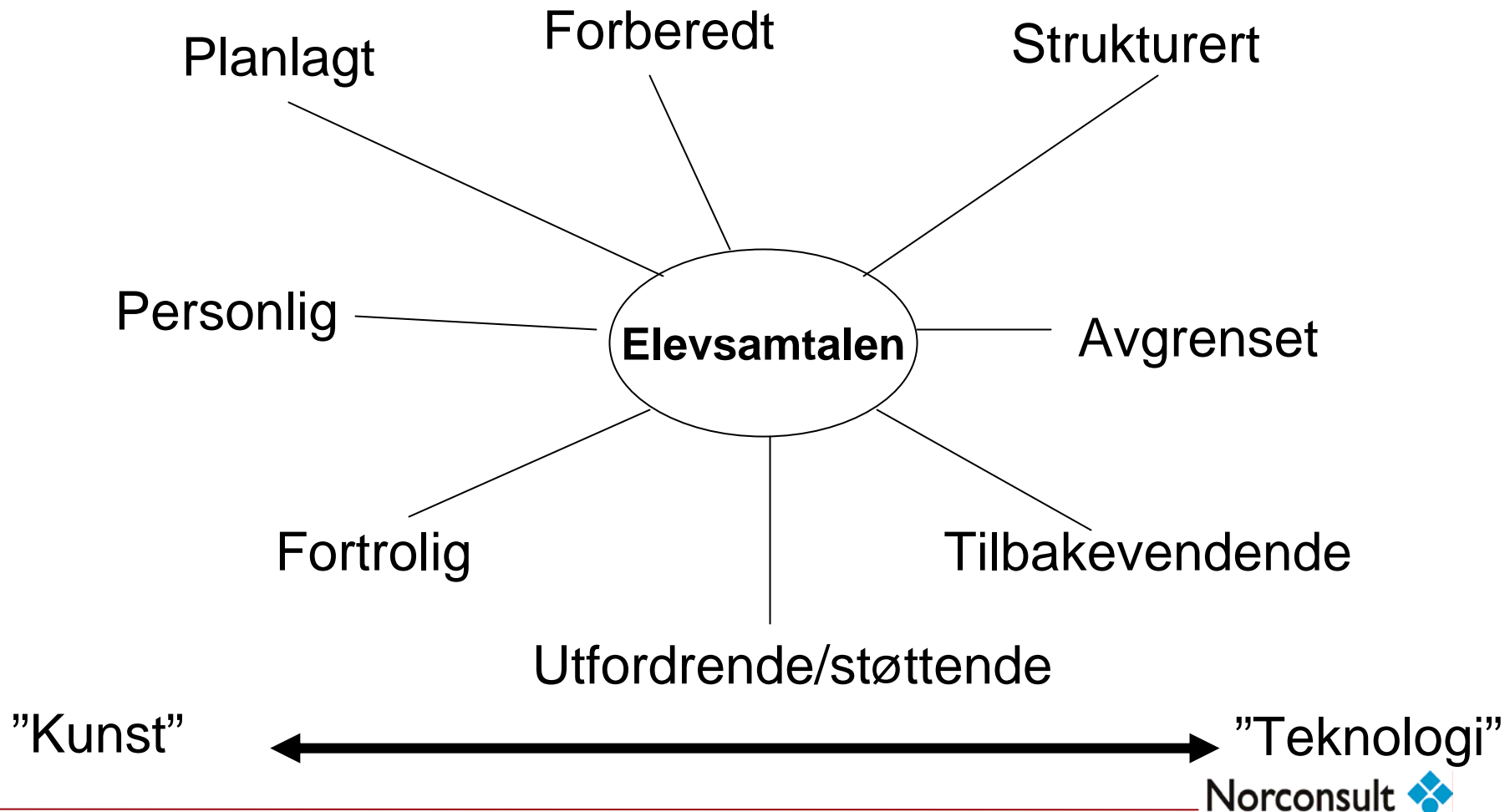
Diskuter med sidemann

- ❖ **Hva tenker du om denne elevsamtalen i forhold til læring og utvikling, motivasjon, mestringsforventning?**
- ❖ **Hvilke grep ville du tatt for å motivere disse elevene. Skriv ned forslag.**

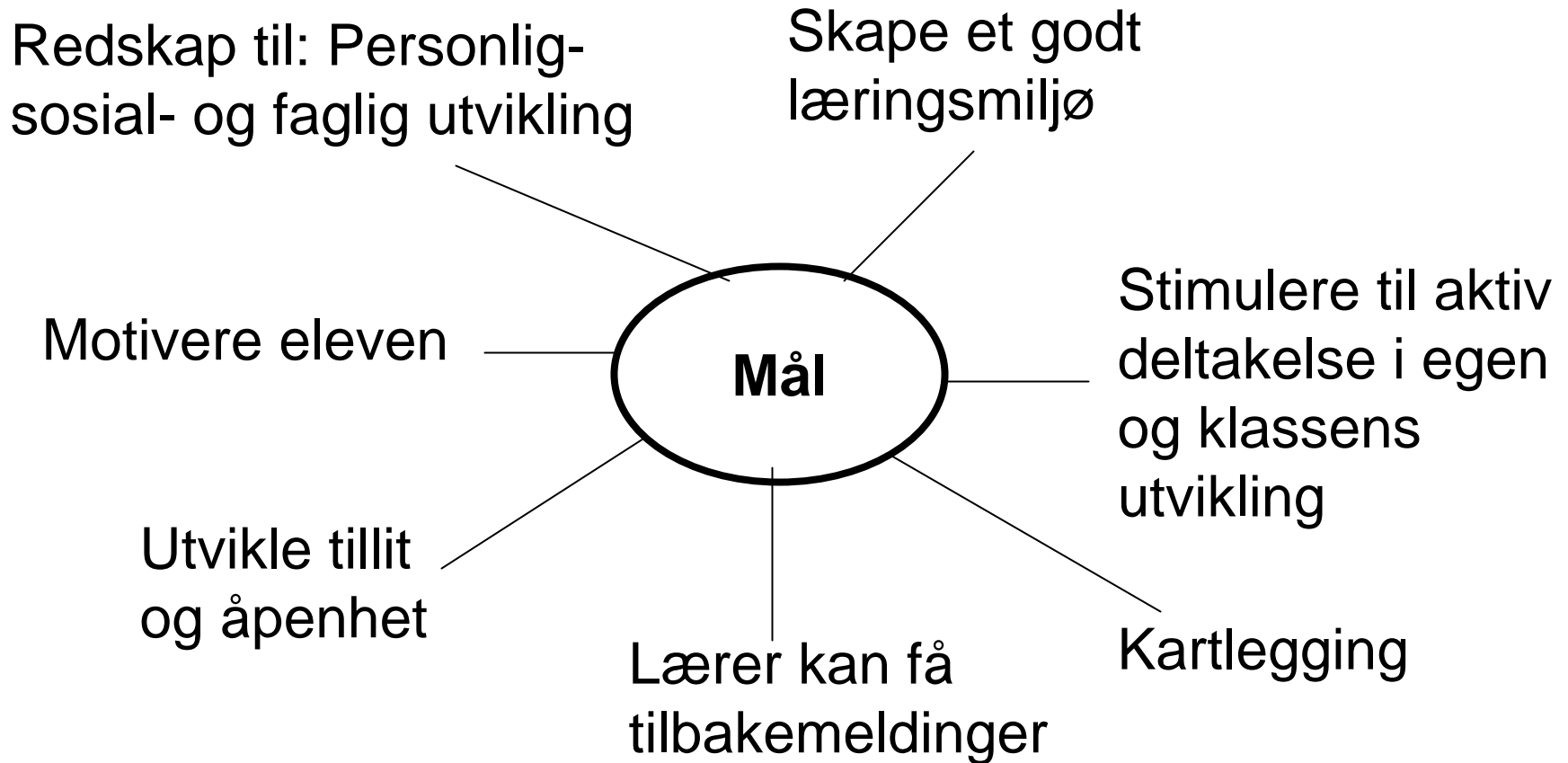
Diskuter med sidemann

- ❖ Hva er positivt med denne situasjonen?
- ❖ Hva ville du gjort annerledes?

En elevsamtale bør være:

Elevsamtalens mål

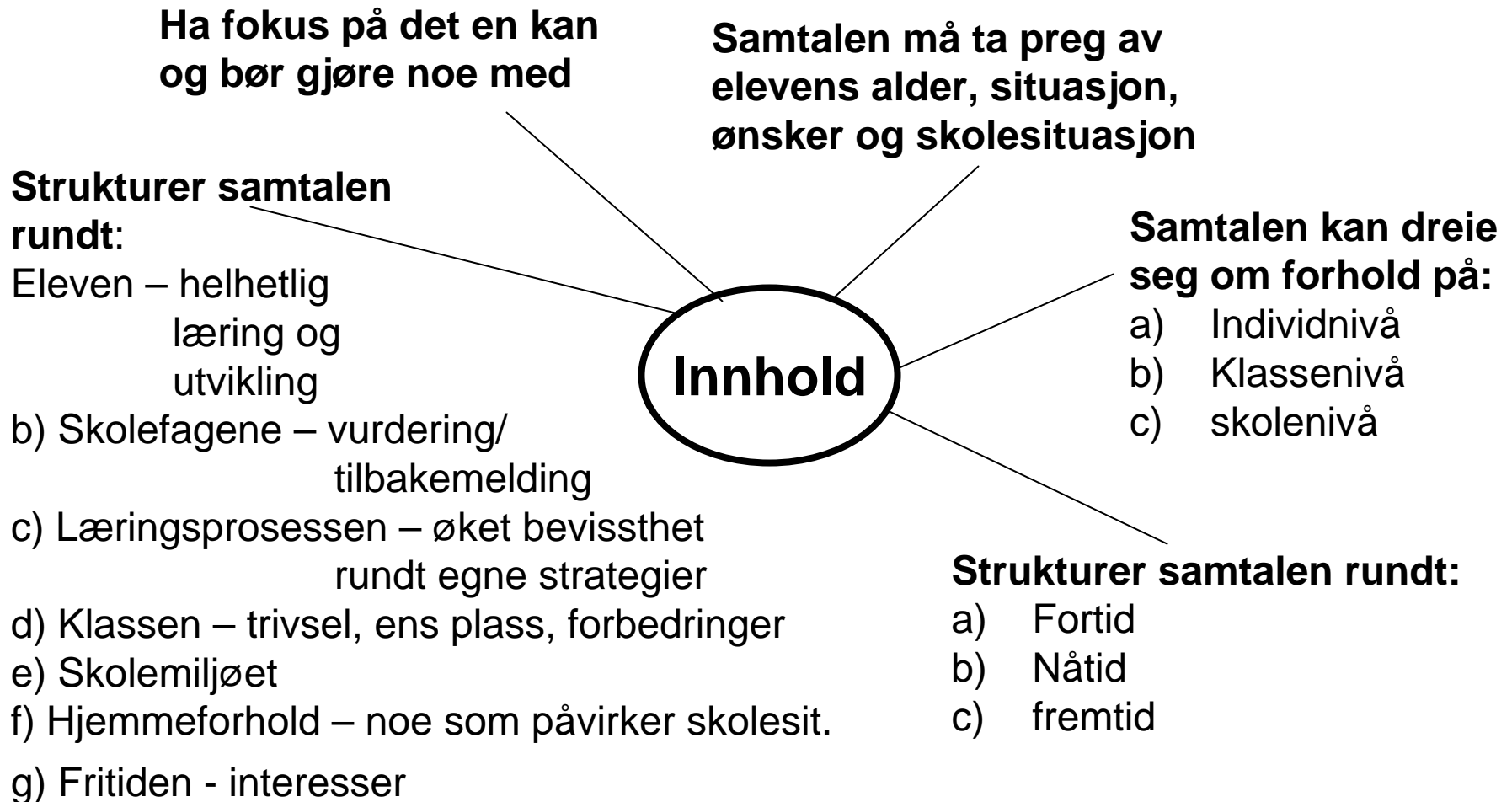

Elevsamtalens forutsetninger

Hvem skal gjennomføre samtalen?

Elevsamtalens innhold

Målet for elevsamtalen

Erik Werendskiold:

”Dagfinn skal ikke delta i tegneundervisningen, da han skal bli kunstner”

Det ikke-aksepterende språk: 12 typiske sperresvar

1. Befale, gi direktiver

”Du må slutte å være så negativ. Du bruker mye tid på å snakke om at alt er så kjedelig eller vanskelig - sett deg ned og prøv å løse oppgaven med en gang isteden!”

2. Advare, true

”Nå må du virkelig ta deg selv i nakken, hvis du i det hele tatt vil ha en skikkelig karakter i dette faget.”

3. Formane, moralisere, preke

”Du vet at du må jobbe så lenge du er på skolen. Private problemer kan du ta deg av når du er hjemme.”

4. Gi råd, komme med forslag

”Du må lære deg å utnytte tiden bedre. Da vil du rekke å få gjort det du skal gjøre.”

5. Undervise, oppdra, bruke logiske argumenter

”La oss se på de faktiske forhold. Det er 4 uker igjen til eksamen. Da må du kunne dette.”

6. Dømme, kritisere

”Du er rett og slett lat - eller også er du en stor somlekopp.”

7. Latterliggjøre, håne

”Du oppfører deg som en fjerdeklassing og ikke en som snart er ferdig på ungdomsskolen.”

8. Tolke, analysere, stille diagnosen

”Du prøver bare å snike deg unne denne oppgaven.”

9. Rose, være enig

”Du er jo en flink gutt. Jeg er sikker på at du finner ut hvordan det skal gjøres”

10. Berolige, trøste, vise forståelse

”Du er ikke den eneste som har følt det sånn. Det gjorde jeg også i sin tid. Men det blir bedre bare du kommer i gang.”

11. Undersøke, spørre, forhøre

”Synes du denne oppgaven var for vanskelig?”

”Hvor lang tid brukte du på å komme i gang med den?”

”Hvorfor ventet du så lenge med å spørre om hjelp?”

”Hvor mange timer har du egentlig sittet med denne oppgaven?”

12. Trekke seg unna, avlede, være sarkastisk,
slå det bort i en spøk.”

”Nei, hør nå her - la oss prate om noe hyggeligere enn det der.”

”Ikke akkurat nå.”

”Hør her, la oss fortsette der vi slapp.”

”Høres ut som du har satt det gale benet ut av sengen i morges.”

Hvorfor de tolv sperresvarene ikke er effektive?

De får meg til å;

- **slutte å snakke**
- **gå i forsvarsstilling**
- **"ta igjen" og bli påståelig.**

De får meg til å føle meg;

- **utilstrekkelig, mindreverdige, dum, skyldbetyngt.**
- **bitter eller sint.**
- **frustrert.**

De får meg til å føle at jeg;

- **ikke blir godtatt slik jeg er.**
- **blir behandlet som et barn.**
- **mine følelser ikke er berettiget.**
- **står i en vitneboks og blir krysseksaminert.**

De får meg til å føle at den som lytter ikke er interessert.

Hvordan skape trygge og positive rammer?

Konstruktiv hjelp:

- Passiv lytting (taushet)**
- Virksomme småord**
- ”Døråpnere”**
- Aktiv lytting**

A

Utviklingsorientert elevsamtale

Grunnleggende antakelser:

- 1. Språket har stor innvirkning på våre opplevelser.**
- 2. Alle sosiale fenomener består av både – og. De aspektene som får oppmerksomhet, gjentar seg.**
- 3. Den som har problemet, er best kompetent til å finne løsninger.**
- 4. Det vi tror, påvirker hva vi leter etter og snakker om.**
- 5. Endring skjer i relasjoner.**
- 6. Små endringer skaper større endringer.**

Eksempler på nyttige LØFT-spørsmål

1. **Mirakelspørsmålet**
2. **Unntaksspørsmålet**
3. **Skalaspørsmålet**
4. **Mestringsspørsmålet**
5. **Spørsmål om fremskritt**

Mirakelspørsmålet

Tenk deg at du går hjem i kveld og legger deg til å sove. Mens du sov, skjedde det et mirakel som gjør at de problemene du har er løst. Fordi du sover, vet du ikke at mirakelet har skjedd. Men med en gang du våkner i morgen tidlig er du helt overbevist om at det har skjedd et mirakel. Hva vil være de aller første tegnene på det?

Unntaksspørsmålet

- ❖ **Ingenting hender alltid.**
- ❖ **Fenomener er i kontinuerlig endring.**
- ❖ **Når problemene er ikke eksisterende, er de per definisjon løst!**

Skalaspørsmål

Spørsmålet er godt egnet til å:

- Få fram en vurdering av dagens situasjon, og analysere det man har gjort for å oppnå det man faktisk har oppnådd (tross eventuelle problemer).
- Blinke ut og konkretisere ønskemål og drømmer for den videre utviklingen, og finne fram til situasjoner hvor man allerede har fått til noe av det man ønsker.

En variant av skalaspørsmålet

På en skala fra 0 til 10, der 0 står for at har det helt grusomt og bare vil slutte på skolen, og 10 står for at du har det bra og trives? Hvor vil du plassere deg selv?

Naturlige oppfølgingsspørsmål

- Hvorfor plasserer du deg på det tallet du valgte, og ikke lavere?
- Hvor på skalaen må du være for at du skal tenke at skolehverdagen er god nok?
- Hvordan skal du vite at du er ”et hakk opp” på skalaen?” (f.eks. 4 og ikke 3).
- Hva er det høyeste du kan huske å ha vært på skalaen? Hva var annerledes da? Hvem gjorde hva forskjellig? Hva gjorde du? Hvordan kan det ha seg at du fikk til å gjøre det akkurat slik da (når du vanligvis befinner deg lavere på skalaen?)
- Hva er forutsetningen for å skape flere slike situasjoner?

Mestringsspørsmål

- **Formålet med mestringsspørsmålet er å skape bevissthet om hvordan vedkommende har greid å gjøre det man faktisk har greid i en fortvilt situasjon.**
- **Det ligger en sterk anerkjennelse i slike spørsmål.**

Eksempler på spørsmål om mestring

- Når situasjonen er så håpløs, hvordan klarer du å komme deg gjennom skoledagen? Hvordan kommer du deg opp om morgenen? Hva kommer det av at du ikke gir opp?
- Hvordan vet du hva som er lurt for deg å gjøre for å komme deg gjennom dagen? Hvor fikk du ideen fra? Hva fortalte deg at det var lurt å gjøre det akkurat slik?
- Hva forteller dette om dine egne kvaliteter og egenskaper? Kan du komme på noe annet som nylig har skjedd, og som viser disse kvalitetene?
- Har noen rundt deg lagt merke til og verdsatt disse kvalitetene? Når de så dette, hva så de da at du gjorde?
- Hva ville du bli i stand til å gjøre (mer av eller annerledes) hvis enda flere la merke til dette? Osv.

Spørsmål om framskritt

Framskritt og tilbakegang går hånd i hånd.

**Sentralt spørsmål i LØFT er:
Hva er blitt bedre?**

Vær varsom med spørsmålene:

- **Hva må til for å løse problemene?**
- **Hva kan du gjøre for å løse problemene?**

Bli ikke for opptatt av metoden og å stille de "rette" spørsmålene i "rett" rekkefølge.

**Du trenger ikke gjøre alt perfekt, du kan bruke deler av
LØFT**

Vurdering

**I LØFT ligger fokuset i
vurderingsarbeidet på det
som fungerer bra.**

Det som virket.

Det vi må fortsette å gjøre.

Evalueringslogg

- 1. Hva har du opplevd som nyttig eller interessant?**
- 2. Hva kunne vært gjort mer av eller annerledes?**

Teoretisk grunnlag

- ❖ **Elevsamtale: Thomas Gordon**
- ❖ **LØFT: Miller Ericson, Berg, Gro Johnsrud Langslet, De Sazher**
- ❖ **Dialektikken; Hegel, Habermas**
- ❖ **Kommunikasjon: Argyris og Schön**
- ❖ **Mikrorådgivning: Kagan**
- ❖ **MBTI: Carl Gustav Jung, Myer-Briggs**
- ❖ **Sosialkonstruktivisme: Vygotsky**